

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Проект

ЗАКОН
за паметниците на културата

ГЛАВА ПЪРВА
ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

Чл. 1. С този закон се уреждат видовете паметници на културата и обществените отношения, свързани с тяхното опазване, популяризиране и разпространение.

Чл. 2. Паметник на културата е всяко недвижимо и движимо автентично материално свидетелство за човешко присъствие и дейност, както и за еволюцията на природата, което има научна и/или културна стойност и притежава обществена значимост.

Чл. 3. Паметниците на културата като общочовешка ценност и като част от културното и историческото наследство на страната и на света се намират под закрилата на държавата и обществото.

ГЛАВА ВТОРА
ВИДОВЕ ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУРАТА

Чл. 4. Видът на паметниците на културата се определя в зависимост от:

1. основните характеристики на тяхното съществуване и връзка със средата;
2. принадлежността им към определен исторически период;
3. научната и културната област към която се отнасят;
4. пространствената им структура и териториален обхват;
5. историческата и културната им стойност.

Чл. 5. (1) Според основните характеристики на тяхното съществуване и връзка със средата паметниците на културата са недвижими и движими.

(2) Недвижими паметници на културата са всички архитектурно–строителни градежи или останки от тях, свързаната неразривно с тях среда, включително културните напластявания в непосредствената околност.

(3) Природните феномени и свързаната с тях околна среда принадлежат към недвижимите паметници на културата.

(4) Движими паметници на културата са всички движими вещи и останки от вещи, притежаващи белезите по чл. 2.

Чл. 6. Според принадлежността им към определен исторически период паметници на културата са: праисторически, антични, средновековни, възрожденски, от новото време и съвременни.

Чл. 7. Според научната и културната област, към която се отнасят, паметниците на културата са: археологически, етнографски, исторически, архитектурно–строителни, художествени, на урбанизма, на парковото и градинското изкуство, на културния пейзаж, природни, производствено–технически.

Чл. 8. (1) Според пространствената им структура и териториален обхват паметниците на културата са: единични и групови.

(2) Резерватите са групови паметници на културата, представляващи населени места, комплекси от паметници на културата и исторически места с висока концентрация на обекти, които имат специфично историческо, археологическо, етнографско, архитектурно и музейно значение.

(3) Резерватите се обявяват с решение на Министерския съвет по предложение на министъра на културата и министъра на регионалното развитие и благоустройството. Решението се обнародва в “Държавен вестник”.

Чл. 9. (1) Според историческо-културната им стойност паметниците на културата се степенуват в следните категории:

1. категория “световно значение” – обекти, вписани в Листата на световното културно и природно наследство на ЮНЕСКО;

2. категория “национално значение” - обекти с голяма стойност за историята и културата на страната;

3. категория “местно значение” – обекти, свързани с местната история и култура;

4. категория “ансамболово значение” – обекти, поддържащи пространствената характеристика на груповия паметник, към който принадлежат.

(2) Условието и редът за определяне категорията на паметниците на културата по ал. 1 се определят в наредба, приета от Министерския съвет по предложение на министъра на културата.

ГЛАВА ТРЕТА ОПАЗВАНЕ НА ПАМЕТНИЦИТЕ НА КУЛТУРАТА

Раздел I ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

Чл. 10. Опазването на паметниците на културата е системен процес за предотвратяване на разрушаването и увреждането им от фактори на околната среда и човека.

Чл. 11. Опазването на паметниците на културата се извършва под общото ръководство на министъра на културата, подпомаган от:

1. директора на Националния институт за паметниците на културата (НИПК) и директора на Националния център за музеи, галерии и изобразителни изкуства (НЦМГИИ);

2. областния управител и кмета на общината, на територията на която се намира паметникът на културата;

3. физически и юридически лица – изпълнители на специализирани дейности по опазване на паметниците на културата, собственици, концесионери и ползватели.

Чл. 12. Опазването се осъществява чрез издирване, изучаване и идентифициране, документиране и регистриране, консервация и реставрация, физическа и териториално-пространствена защита на паметниците на културата.

Чл. 13. (1) Издирването на паметниците на културата се осъществява чрез проучване на различни източници на информация за тях и теренни проучвания.

(2) Теренните археологически проучвания се осъществяват сред общественото, в неговата материална среда, по повърхността на земята или под нея, в басейните на

вътрешните и териториалните води на Република България въз основа на разрешителен режим.

(3) Разрешението по ал. 2 се издава от междуведомствен съвет за теренни проучвания към Археологическия институт с музей към Българската академия на науките по искане на директора на съответния музей или на археолог - ръководител на теренно изследване. Разрешението се издава в едномесечен срок от постъпването на искането.

(4) Теренни археологически проучвания с международно участие се извършват с разрешение на Министерския съвет по предложение на министъра на културата въз основа на одобрен от Археологическия институт с музей към Българската академия на науките съвместен изследователски проект.

(5) Теренните археологически проучвания се извършват по ред, определен в наредба, издадена от Министерския съвет по предложение на министъра на културата.

Чл. 14. Изучаването и идентифицирането на паметниците на културата са комплексна научноизследователска дейност за определяне на културно-историческата им стойност и обществена значимост.

Чл. 15. (1) Недвижимите паметници на културата се регистрират чрез вписване в специализиран регистър, воден от НИПК.

(2) Движимите паметници на културата се регистрират чрез вписването им в инвентарните книги на музеите, а тези - собственост на физически, както и на юридически лица, които не са музеи - чрез вписване в специализиран регистър, воден от НЦМГИИ.

Чл. 16. (1) Консервацията и реставрацията е комплекс от дейности за възстановяване и забавяне разрушаването на паметниците на културата и улесняване на тяхната познаваемост при запазване на автентичността им.

(2) Изпълнители на дейностите по ал. 1 могат да бъдат физически лица, които притежават образователна степен по специалност, свързана с опазването на паметниците на културата, и двегодишен практически опит в тази област.

(3) Юридическите лица могат да изпълняват дейностите по ал. 1 чрез физически лица, които отговарят на условията по ал. 2. Юридическите лица трябва да имат вписан във фирмения регистър на съда предмет на дейност "консервация и реставрация на паметници на културата".

Чл. 17. (1) Държавата организира опазването на паметниците на културата при природни бедствия и въоръжени конфликти.

(2) Опазването на паметниците на културата в случаите по ал. 1 се извършва при условия и по ред, определени с наредба, приета от Министерския съвет по предложение на министъра на културата, министъра на отбраната, министъра на вътрешните работи и председателя на Държавната агенция "Гражданска защита".

Чл. 18. (1) Всяко лице, намерило или открило вещь, която има белезите на паметник на културата, независимо от местонамирането и собствеността на имота, е длъжно да уведоми незабавно за това най-близкия общински, регионален или държавен музей, НИПК или кмета на съответната община, който е длъжен незабавно да съобщи на най-близкия общински, регионален или държавен музей или НИПК.

(2) Собственик, наемател, арендатор или концесионер на терен, притежател на разрешение за строеж, инвеститор и изпълнител на строителни работи или отговорник на геоложко проучване, на сондаж или на съответни военни дейности, узнал за намирането или откриването на вещь, която може да се определи като паметник на културата, е длъжен да уведоми за това по реда на ал. 1.

(3) Лицата по ал. 1 и 2 са длъжни да запазят вещта във вида и състоянието, в които са я намерили, до идването на представители на уведомления музей или НИПК.

Чл. 19. Лица, предали на музеите паметници на културата, имат право на възнаграждение в размер 25 на сто от стойността им.

Чл. 20. Движими паметници на културата, отнети в полза на държавата, се предоставят на музеите съобразно профила им от органа, извършил отнемането, след съгласуване с НЦМГИИ.

Раздел II

ОПАЗВАНЕ НА НЕДВИЖИМИТЕ ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУРАТА

Чл. 21. Опазването на недвижимите паметници на културата се извършва под ръководството на Министерството на културата, подпомагано от НИПК.

Чл. 22. (1) Националният институт за паметниците на културата координира цялостния процес по опазване на недвижимите паметници на културата.

(2) Устройството, задачите и дейността на НИПК се определят в правилник, приет от Министерския съвет по предложение на министъра на културата.

Чл. 23. (1) Националният институт за паметниците на културата изучава и документираща недвижимите паметници на културата по ежегодни програми, утвърдени от министъра на културата.

(2) Изучаването и документирането на недвижимите паметници на културата може да се извършва и по искане на общините, като се финансира със средства, осигурени от общините.

(3) Когато изучаването и документирането се извършва извън НИПК, един екземпляр от документацията се предоставя на Националния научно-документален архив на НИПК за служебно ползване.

Чл. 24. Недвижимите паметници на културата се регистрират при условия и по ред, определени в наредба на министъра на културата.

Чл. 25. Цялостното изследване на археологическите паметници на културата обхваща: теренни проучвания; обработка и анализ на откритите в терена структури и движими находки; интерпретация и публикации. Резултатите от него се ползват с разрешение на изследователя.

Чл. 26. (1) Когато при строителни, благоустройствени, селскостопански, залесителни работи, при търсене, проучване и добив на подземни богатства и при други дейности, свързани с въздействие върху земната повърхност, земната основа и земните недра, се открият структури и находки, които имат белези на паметници на културата, работата се спира веднага.

(2) Собствениците, ползвателите, концесионерите и лицата, които извършват дейности по ал. 1, са длъжни да вземат мерки за запазване на открития обект и да уведомят незабавно министъра на културата чрез НИПК или кмета на общината, както и концедента или ведомството, издало разрешението за добив.

(3) Националният институт за паметниците на културата в 10-дневен срок уведомява собствениците на имотите и заинтересуваните лица по ал. 2 за мерките, които ще бъдат предприети по опазването на паметника на културата.

Чл. 27. (1) Физическата защита на недвижимите паметници на културата се осъществява, както следва:

1. за групови паметници на културата, в това число резервати:

а) при условията и по реда на наредби за опазване, управление и развитие на резерватите, приети от министъра на културата и министъра на регионалното развитие и благоустройството;

б) съобразно специализирани подробни устройствени планове, които решават специфични устройствени проблеми по опазването, управлението и развитието на недвижимите групови паметници на културата;

в) съобразно общите и подробните устройствени планове и правилата и нормативите за тяхното прилагане;

г) в съответствие с визите за проектиране, инвестиционните проекти и тяхната реализация;

2. За единичните паметници на културата:

а) съобразно общите и подробните устройствени планове и правилата и нормативите за тяхното прилагане и специфични правила за опазване, когато няма одобрени общи и подробни устройствени планове;

б) в съответствие с визите за проектиране и инвестиционните проекти за консервационни и реставрационни работи, ремонти и аварийно-спасителни и укрепителни дейности - за дейности, свързани със съвременното ползване на паметниците на културата.

(2) Националният институт за паметниците на културата осъществява методическо ръководство и съвместно с общините - контрол по качеството на изпълнение на консервационно-реставрационните работи и другите дейности по физическата защита на недвижимите паметници на културата.

(3) Проектите за общи, подробни и специализирани устройствени планове и схеми, правилата и нормативите за тяхното прилагане и визите за проектиране задължително се съгласуват с НИПК. Проектите се изпращат в НИПК в 3-дневен срок от тяхното внасяне за одобряване, а съгласуването се извършва в 14-дневен срок от внасянето им.

(4) Оценяването на съответствието на инвестиционните проекти с изискванията за опазване на недвижимите паметници на културата се извършва при условията и по реда на Закона за устройство на територията.

(5) Националният институт за паметниците на културата спира всяко действие, което засяга пряко физическата защита на недвижим паметник на културата.

(6) Спирането на дейностите по ал. 5 се извършва със заповед на директора на НИПК или на упълномощено от него длъжностно лице, който в 10-дневен срок се произнася по случая и по необходимите за опазването на паметника мерки.

Чл. 28. (1) Териториалната и пространствената защита на недвижимите паметници на културата включва режимите и мероприятията, които произтичат от общите, подробните и специализираните устройствени планове и правилата и нормативите за тяхното прилагане.

(2) Възлагането, изработването, съгласуването и одобряването на общите, подробните и специализираните устройствени планове и правилата и нормативите за тяхното прилагане се извършват по реда на Закона за устройство на територията.

(3) Обемът и съдържанието на специализираните подробни устройствени планове, които решават специфични устройствени проблеми по опазването, управлението и развитието на недвижимите групови паметници на културата, се определят с наредба на министъра на културата и министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Чл. 29. Всички собственици, концесионери и ползватели на недвижими паметници на културата са длъжни да уведомяват незабавно НИПК или общинските органи за повреди по тях или за действия спрямо тях, които нарушават този закон.

Чл. 30. Премахване изцяло или частично на недвижими паметници на културата, както и премахване на растителност и озеленени обекти – паметници на културата, се разрешава при условията и по реда на Закона за устройство на територията след положително становището на НИПК.

Чл. 31. (1) Промени в предназначението на недвижимите паметници на културата, ремонти, укрепване, както и всякакви други работи, които променят структурата и външния вид на недвижимите паметници на културата, се извършват въз основа на проектна документация, подлежаща на заверяване от НИПК.

(2) Националният институт за паметниците на културата извършва експертиза на проектната документация в 20-дневен срок от получаването ѝ и заверява или отказва да завери, като за това писмено уведомява заявителя.

(3) Заверката на документацията се извършва от директора на НИПК или от упълномощено от него длъжностно лице с подпис и печат.

(4) Заверяването се извършва, когато дейностите по ал. 1 няма да доведат до увреждане на паметниците на културата.

(5) Националният институт за паметниците на културата отказва мотивирано да завери документацията, когато извършването на дейностите по ал. 1 не отговарят на режимите за опазване на паметниците на културата, установени в този закон.

(6) Отказът се обжалва по реда на Закона за административното производство.

Чл. 32. Изменението или премахването на обекти, които не са паметници на културата, но се намират в границата на групови паметници на културата, в т. ч. на културния пейзаж или охранителните зони, се извършва по реда на чл. 30, съответно на чл. 31.

Чл. 33. Възлагането и контролът по изпълнението и приемането на консервационно-реставрационни дейности върху недвижими паметници на културата се извършват при условия и по ред, определени в наредба на министъра на културата.

Раздел III

ОПАЗВАНЕ НА ДВИЖИМИТЕ ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУРАТА

Чл. 34. Опазването на движимите паметници на културата се извършва под ръководството на Министерството на културата, подпомагано от НЦМГИИ.

Чл. 35. Музеите опазват движимите паметници на културата, като ги издирват, идентифицират, регистрират, консервират и реставрират и осигуряват тяхната физическа защита.

Чл. 36. Музеят е културна и научна организация в служба на обществото и неговото развитие, която издирва, придобива, консервира, изследва, предлага и показва материални свидетелства за хората и тяхната околна среда с цел изучаване, обучение и естетическо възприемане.

Чл. 37. (1) Музеите са общи и специализирани.

(2) Общи са музеите, чиято дейност тематично обхваща няколко области на общественото развитие и природата и се осъществява на основата на различни движими паметници на културата, включени в основния им фонд.

(3) Специализирани са музеите, чиято дейност обхваща една област, обособен дял от нея или отделна тема от общественото развитие или природата и се осъществява на основата на движими паметници, съответстващи на профила им и включени в основния им фонд.

(4) Видът на музея се определя в акта за неговото създаване.

Чл. 38. Музей може да бъде създаден при значима наличност на движими паметници на културата или доказана възможност за събирането им, предварително осигурена материална база и източници за финансиране и при мотивирана обществена необходимост.

Чл. 39. (1) Държавните, регионалните и общинските музеи са културни институти - юридически лица. За тяхното създаване, преобразуване, прекратяване, управление и финансиране се прилагат съответните разпоредби на глава втора от Закона за закрила и развитие на културата.

(2) Статут на държавен културен институт с национално значение може да бъде даден освен на музей към Министерството на културата и на музей към друго ведомство, когато неговата дейност и инвентарираните в него движими паметници на културата са значими за цялата страна.

Чл. 40. (1) Устройството и дейността на музеите се определят с правилници, които се утвърждават от:

1. министъра на културата - за държавните музеи към Министерството на културата;

2. ръководителя на съответното ведомство след съгласуване с министъра на културата - за държавните музеи към други ведомства;

3. кмета на общината, на чиято територия е седалището на музея и НЦМГИИ, след съгласуване с министъра на културата - за регионалните музеи;

4. кмета на общината след съгласуване с НЦМГИИ - за общинските музеи.

(2) Държавните, регионалните и общинските музеи могат да имат филиали, които се създават при условията и по реда, предвидени за съответния музей. Устройството и дейността на филиалите се определят в правилника на музея, към който са създадени.

(3) В музеите могат да се създават научни групи като техни структурни звена.

Чл. 41. (1) Частните музеи са културни организации по смисъла на Закона за закрила и развитие на културата.

(2) Разрешението за създаване на частен музей се издава от министъра на културата, когато са изпълнени условията по чл. 38.

(3) В тримесечен срок от постъпване на заявлението министърът на културата издава или мотивирано отказва да издаде разрешение. Отказът се обжалва по реда на Закона за върховния административен съд.

Чл. 42. (1) Към НЦМГИИ се поддържа Регистър на музеите в Република България.

(2) Условията и редът за вписване в регистъра по ал. 1 се определят с наредба на министъра на културата.

Чл. 43. (1) Музеите формират основен, обменен и научно-спомагателен фонд.

(2) В основния фонд се включват придобитите от музея движими паметници на културата, съответстващи на неговия профил.

(3) В обменния фонд се включват движими паметници на културата, които не съответстват на профила на музея, както и тези, които многократно повтарят движими паметници на културата от основния фонд.

(4) В научно-спомагателния фонд се включват предмети и други материали от значение за изследователската, експозиционната и образователната дейност на музея.

(5) Формирането и управлението на фондовете се осъществяват при условия и по ред, определени с наредба на министъра на културата.

Чл. 44. (1) Юридически и физически лица могат да създават сбирки от движими паметници на културата за представяне пред публика с образователна и възпитателна цел.

(2) Сбирките по ал. 1 се регистрират в Националния исторически музей и в най-близкия регионален музей.

Чл. 45. (1) Държавните, регионалните и общинските музеи съдействат на съответните администрации на изпълнителната власт при издирването, изучаването и популяризирането на паметниците на културата, намиращи се на тяхната територия.

(2) Държавните, регионалните и общинските музеи информират НИПК, когато констатира, че е нарушено или застрашено физическото състояние на недвижим паметник на културата на тяхна територия или той се управлява и ползва по несъответстващ на това му качество начин.

Чл. 46. (1) Физически или юридически лица - собственици на вещи, които могат да се определят като движими паметници на културата, могат да поискат тяхното идентифициране от съответния по профил държавен, регионален или общински музей.

(2) Държавните органи и институции са длъжни да поискат идентификация на вещите - собственост на юридическото лице, които могат да се определят като паметници на културата.

(3) Всички отношения между собственика на вещта и музея, извършващ идентифицирането, се уреждат с писмен договор.

(4) Идентифицирането не може да продължи повече от 3 месеца от неговото поискване, освен ако е договорено друго.

(5) Отказът се извършва писмено от директора на музея.

(6) Ако има достатъчно основание да се предположи, че вещи, предложени за идентифициране, са придобити незаконосъобразно, музеят, извършващ идентифицирането, уведомява органите на Министерството на вътрешните работи.

Чл. 47. (1) Музеите са длъжни да осигуряват и поддържат необходимите условия за физическото запазване и защитата от посегателства на движимите паметници на културата при съхраняването им във фондохранилища, при тяхното представяне и транспортиране, както и при всяко друго действие с тях.

(2) Музеите са длъжни да поддържат в непроменено състояние придобитите от тях паметници на културата чрез превантивни мерки, консервация и реставрация.

(3) При неизпълнение на задълженията по ал. 1 и 2 от държавен, регионален или общински музей министърът на културата по мотивирано предложение на НЦМГИИ може да разпорежи временно предаване на движимия паметник на културата на друг музей, в който има условия за съхраняването му.

Чл. 48. Когато музеите извършват теренни проучвания, те са длъжни да осигурят полевата консервация на движимите паметници на културата, като при наличие на обекти с белези на недвижими паметници на културата уведомяват НИПК.

Чл. 49. Съхраняването на движимите паметници на културата, както и условията и редът за осъществяване на консервационно-реставрационна дейност се определят с наредбата на министъра на културата.

Чл. 50. Музеите документират резултатите от дейността си по опазване и представяне на движими паметници на музея и свързаните с нея научни изследвания.

Чл. 51. Документирането е създаване и поддържане на:

1. научен архив, който се състои от документите, отразяващи резултатите от издирването, идентифицирането, съхраняването, консервацията, реставрацията и представянето на движими паметници на културата, както и от научните публикации и други материали, отразяващи научната дейност на музея;

2. отчетна документация - полеви дневници, актове за приемане и предаване, инвентарни книги, регистри на регистрирани движими паметници на културата и консервационно-реставрационни паспорти.

Чл. 52. (1) Научният архив и отчетната документация се съхраняват от съответния музей.

(2) Създаването, поддържането и съхраняването на научния архив и отчетната документация се извършват по ред, определен с наредба на министъра на културата.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА ПАМЕТНИЦИТЕ НА КУЛТУРАТА

Раздел I

Представяне на паметниците на културата

Чл. 53. Паметниците на културата имат познавателно и възпитателно значение. Държавата и общините са длъжни да ги популяризират в интерес на обществото.

Чл. 54. (1) Физическите и юридическите лица, които са собственици или ползват паметници на културата, осигуряват достъп за представянето им.

(2) Режимът на достъп до недвижимите паметници на културата, свързан с тяхното представяне и популяризиране, се определя от собствениците или ползвателите съгласувано с НИПК. Режимът на достъп до движимите паметници на културата, свързан с тяхното представяне и популяризиране, се определя от собствениците или ползвателите съгласувано с НЦМГИИ.

(3) Контролът по изпълнението на режима по ал. 2 се осъществява от кмета на общината, на чиято територия се намира недвижимият паметник на културата, или от съответния общински музей - за движимите паметници на културата.

Чл. 55. (1) Общините осигуряват трайно обозначаване на недвижимите паметниците на културата.

(2) Видът и съдържанието на знака за обозначаване на недвижимите паметниците на културата се изработва по образец, одобрен от министъра на културата.

Чл. 56. Музеите представят движимите паметници на културата чрез организиране на постоянни или временни експозиции, както и чрез осигуряване на съпътстваща информация относно своята дейност, движимите паметници на културата и експозиции.

Чл. 57. Експозициите се организират на основата на научни принципи и по начин, който да разкрива културната и научната значимост на експонатите, да дава познание и да оказва естетическо въздействие.

Чл. 58. (1) Всеки музей може да включва временно в свои експозиции и движими паметници на културата – собственост на други музеи, или на физически или юридически лица, както и да организира представянето на експозиции на друг музей или съвместни експозиции с него.

(2) Музеите могат да организират временни експозиции или да предоставят временно движими паметници на културата в чужбина с разрешение на министъра на културата.

(3) Министърът на културата може да разпорежи на държавен, регионален или общински музей да предостави движими паметници на културата за участие във временни експозиции в страната и в чужбина. Когато музей предостави движими паметници на културата за представяне в чужбина, той има право да получи част от договорената цена за представянето, съответстваща на неговото участие.

Чл. 59. (1) Музеите осигуряват познавателна информация за експозициите, които представят, както и относно своите движими паметници на културата и дейност.

(2) Музеите предоставят срещу заплащане печатни издания, копия с образователно или търговско предназначение или други изображения на движимите паметници на културата, както и организират беседи и прожекции на филми.

Чл. 60. (1) За индивидуално или групово посещение на държавен, регионален или общински музей или недвижими паметници на културата се заплаща входен билет. Цените се определят от директора на съответния музей или от собственика на недвижим паметник на културата съгласувано с финансиращото ведомство или община.

(2) Частните музеи и собствениците на частни недвижими паметници на културата могат да искат заплащане на входен билет за посещение.

(3) Всеки музей и собственик или ползвател на недвижим паметник на културата е длъжен да осигури безплатен вход за посещение поне един ден седмично.

(4) Деца и учаци се, инвалиди с трайно увреждане и лица на наборна военна служба заплащат намалени цени или се освобождават от заплащане на входен билет.

Чл. 61. Условието и редът за представяне на паметниците на културата в страната и в чужбина се определят в наредба на Министерския съвет.

Раздел II

ИЗРАБОТВАНЕ НА КОПИЯ НА ПАМЕТНИЦИТЕ НА КУЛТУРАТА

Чл. 62. (1) Паметниците на културата могат да бъдат възпроизвеждани в точни копия и в копия с образователно, представително или търговско предназначение.

(2) Точното копие е новосъздадена вещ, която възпроизвежда визуално максимално точно характеристиките на паметник на културата. Точните копия задължително се маркират със знак, обозначаващ копие.

(3) Копието с образователно, представително или търговско предназначение е новосъздадена вещ, която визуално възпроизвежда паметника на културата, като задължително се различава от него по размер най-малко с 1/10 и може да съдържа други отлики, определени в наредбата по чл. 66, ал. 2.

Чл. 63. (1) Копието по чл. 62, ал. 2 се изработва:

1. за експозиционни цели;
2. когато това се налага по съображения за сигурността на паметника;
3. при липса на условия за съхраняването на движимия паметник на културата в експозиция;
4. при необходимост от експонирането на движимия паметник на културата в повече от един музей;
5. при интерес от експониране на паметника на културата - собственост на физическо или юридическо лице.

(2) Точните копия на паметници на културата с категория “световно значение” и “национално значение” се изработват само с разрешение на министъра на културата.

(3) Броят на точните копия по ал. 2 не може да бъде по-голям от 2, а на останалите паметници - по-голям от 5.

(4) Точните копия на движими паметници на културата се включват в научно-спомогателния фонд на музея.

(5) Към НЦМГИИ и НИПК се поддържат регистри на точните копия.

Чл. 64. (1) Копия с образователно, представително или търговско предназначение на паметници на културата могат да се изработват възмездно от юридически или физически лица въз основа на договор, сключен със съответния музей - за движимите паметници на културата, или с лицето, упражняващо правото на управление или на собственост - за недвижимите паметници.

(2) При условията на този закон могат да бъдат изработвани и копия на отделни елементи на паметници на културата.

(3) Средствата, предвидени в договора по ал. 1 и 2, се изразходват за опазване на паметника на културата.

Чл. 65. (1) Всички действия по изработване на точното копие и на копия с образователно, представително и търговско предназначение трябва да се извършват при условия, гарантиращи физическото запазване на паметника на културата.

(2) Действията по изработването на точни копия и на копия с образователно, представително и търговско предназначение, които налагат непосредствен контакт или въздействие върху паметника, се извършват от лица, отговарящи на условията на чл. 16, ал. 2 и 3.

Чл. 66. (1) Възпроизвеждането на паметник на културата или на негово точно копие във фотографско, компютърно, видео- и друго изображение, както и за производство на стоки, етикети и дизайнерски решения, които носят изображение на паметник на културата, се извършва възмездно въз основа на договор, сключен със съответния музей - за движимите паметници на културата, или с лицето, упражняващо правото на управление или на собственост - за недвижимите паметници. Средствата, предвидени в договора, се изразходват за опазване на паметника на културата.

(2) Условията и редът за изработване на точни копия и на копия с образователно, представително или търговско предназначение, за репродуциране във фотографски, компютърни, видео- и други изображения, както и за производство на стоки, етикети и дизайнерски решения, които носят изображения на паметник на културата, се определят с наредба на министъра на културата.

ГЛАВА ПЕТА СОБСТВЕНОСТ. ФИНАНСИРАНЕ

Раздел I СОБСТВЕНОСТ. ОСОБЕНИ ПРАВА

Чл. 67. Паметниците на културата могат да бъдат собственост на държавата, на общините и на други юридически и физически лица.

Чл. 68. (1) Държавна собственост са всички паметници на културата, които не принадлежат на физически и юридически лица или не са общинска собственост.

(2) Публична държавна собственост са следните паметници на културата:

1. недвижимите археологически паметници на културата;
2. недвижимите паметници на културата с категория “световно” и “национално” значение, предназначени за трайно задоволяване на обществени потребности чрез общо ползване;
3. движимите археологически паметници на културата с категория “световно” и “национално” значение.

Чл. 69. Общинска собственост са паметниците на културата, правото на собственост върху които е придобито по реда на Закона за общинската собственост.

Чл. 70. (1) Частна собственост са паметниците на културата, правото на собственост върху които е придобито от физически и юридически лица чрез сделка, по давност или по други придобивни способи и които не представляват държавна или общинска собственост.

(2) Делба на паметници на културата се допуска, ако са поделяеми и това не вреди на ползването и представянето им като паметници на културата.

(3) Делбата на недвижимите паметници на културата се допуска след писмено становище на НИПК, а на движимите паметници на културата – от НЦМГИИ.

Чл. 71. Недвижимите паметници на културата – собственост на физически и юридически лица, могат да се отчуждават принудително, когато собствениците не спазват установените по реда на този закон режими за опазване на паметника. Принудителното отчуждаване се извършва по реда на Закона за държавната собственост и Закона за общинската собственост след предварително и равностойно парично обезщетение или обезщетение с друг равностоен имот.

Чл. 72. Паметниците на културата се управляват и ползват при спазване режимите на опазване на паметника, установени по реда на този закон. Предоставянето на правото на управление и ползване се извършва по реда на Закона за държавната собственост и Закона за общинската собственост със съгласието на министъра на културата.

Чл. 73. Собствениците, концесионерите и ползвателите на недвижими паметници на културата са длъжни да осигуряват достъп до тях на представители на органите по чл. 11, т. 1 и 2 и на изпълнителите на специализирани дейности за изучаване, документиране и осъществяване на текущ контрол по опазването на паметниците на културата.

Чл. 74. (1) Концесии се предоставят върху недвижимите паметници на културата – публична собственост, включително върху такива, които ще бъдат защитени чрез консервационно–реставрационни, аварийно–спасителни, укрепителни и/или ремонтни работи със средства на концесионера.

(2) Концесиите по ал. 1 са особено право на ползване върху недвижимите паметници на културата, включително върху охранителната им зона, за осъществяване на стопанска дейност при изпълнение на конкретно поети задължения за опазване на паметника на културата.

(3) Концесия върху недвижимите паметници на културата – публична държавна собственост, се предоставя при условията и по реда на този закон, като за неуредените въпроси се прилагат Законът за концесиите и правилникът за неговото прилагане.

(4) Концесия върху недвижимите паметници на културата – публична общинска собственост, се предоставя при условията и по реда на Закона за общинската собственост.

Чл. 75. (1) Концесия се предоставя за конкретен недвижим паметник на културата или за негови обекти или части.

(2) В случаите, когато обект на концесия е недвижим паметник на културата, свързан с културния туризъм, концесионната територия обхваща и площите, необходими за изграждане на съответните обслужващи обекти или комплекси - публична държавна собственост, определени с подробния устройствен план за територията на паметника.

Чл. 76. (1) Разходите на концесионера, свързани с извършването на консервационно–реставрационни, аварийно–спасителни, укрепителни и/или ремонтни работи, изграждането на обслужващи обекти – публична държавна собственост, експлоатацията и поддържането на обекта на концесия, се признават за фактически разходи.

(2) Разходите по ал. 1, формирани като финансови загуби, започват да се приспадат последователно от годината, в която започва експлоатацията на обекта на концесия, за срок, определен в концесионния договор.

(3) Източник за възстановяване на направените разходи са приходите от реализацията на правото на концесионера единствено да извършва търговска дейност на територията на обекта на концесия.

Чл. 77. (1) Концесионерът, на който е предоставена концесия върху недвижим паметник на културата, заплаща концесионно възнаграждение.

(2) С решението за предоставяне на концесия Министерският съвет може да освободи концесионера от заплащане на концесионното възнаграждение за определен срок или за целия срок на концесията в зависимост от икономическата ефективност на проекта за опазване на недвижимия паметник на културата.

Раздел II ФИНАНСИРАНЕ

Чл. 78. От републиканския бюджет чрез бюджета на Министерството на културата ежегодно се осигуряват средства за:

1. капиталови и текущи разходи за специализирани дейности по опазване на археологическите резервати и паметници на културата, както и за програми, специализирани устройствени схеми и планове за опазването им;

2. капиталови и текущи разходи за особено ценни застрашени паметници на културата по програми, приети с решение на Министерския съвет по предложение на министъра на културата;

3. текущи разходи за популяризиране на паметниците на културата;

4. текущи разходи за аварийни проучвания на паметници на културата.

Чл. 79. От общинските бюджети по решение на общинските съвети се осигуряват средства за опазване на паметниците на културата – общинска собственост.

Чл. 80. (1) Физически или юридически лица – собственици и ползватели на паметници на културата, финансират следните дейности:

1. всички ремонти и поддържането на паметниците на културата в добър вид;

2. всички дейности, които предприемат по своя инициатива, за да подобрят стандарта на обитаване, ползване и представяне на паметниците на културата.

(2) Собствениците и ползвателите на паметници на културата финансират дейностите по проучване, документиране и проектиране за целите на консервация и реставрация на паметника на културата, както и дейностите по самата консервация и реставрация.

Чл. 81. (1) Финансирането на планови теренни археологически проучвания на археологически паметници на културата от субсидия чрез бюджета на Българската академия на науките и от други източници чрез Археологическия институт с музей към Българската академия на науките.

(2) Финансирането на планови теренни археологически проучвания на археологически паметници на културата, организирани от държавните или частните музеи, както и на изследвания и публикации се осъществява от бюджетите на съответните музеи, а за общинските музеи – по решение на общинските съвети.

(3) Планираните проучвания по ал. 1 и 2 се извършват след становище на Министерството на културата при осигурени средства за консервация и реставрация на разкритите недвижими археологически структури и движими находки.

(4) Финансирането на спасителни археологически разкопки се осъществява от физическото или юридическото лице, чиято дейност налага нарушаване на целостта на паметника.

ГЛАВА ШЕСТА РАЗПРОСТРАНЕНИЕ

Раздел I СДЕЛКИ С ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУРАТА

Чл. 82. (1) Държавните, регионалните и общинските музеи нямат право да извършват разпоредителни сделки с движими паметници на културата от основния им фонд.

(2) Държавните, регионалните и общинските музеи могат да извършват помежду си сделки с движими паметници на културата след разрешение на НЦМГИИ. Разрешението се издава в едномесечен срок по искане на директора на съответния музей, като отказът за издаване на разрешение се мотивира и подлежи на обжалване по реда на Закона за административното производство.

(3) Покупко-продажба на движими паметници на културата между музеите се извършва въз основа на търг, началната цена при който се определя чрез експертна оценка.

Чл. 83. (1) Държавните, регионалните и общинските музеи могат да извършват сделки с движими паметници на културата с частни музеи или с други български или чуждестранни юридически и физически лица след разрешение на министъра на културата въз основа на търг, началната цена при който се определя чрез експертна оценка.

(2) Разрешението по ал. 1 се издава в едномесечен срок по искане на директора на съответния музей, като отказът за издаване на разрешение подлежи на обжалване по реда на Закона за Върховния административен съд.

Чл. 84. (1) Държавните, регионалните и общинските музеи могат да извършват помежду си сделки с точни копия.

(2) Сделките по ал. 1 с точни копия на движими паметници на културата с национално значение се извършват само с разрешение на министъра на културата. Разрешението се издава в едномесечен срок по искане на директора на съответния

музей, като отказът за издаване на разрешение подлежи на обжалване по реда на Закона за Върховния административен съд.

Чл. 85. Условието за издаване на разрешение и провеждане на търгове по този раздел се уреждат с наредба на Министерския съвет.

Раздел II

ИЗНОС И ВРЕМЕНЕН ИЗНОС НА ДВИЖИМИ ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУРАТА - КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ И ДВИЖИМИ ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУРАТА - НАЦИОНАЛНО БОГАТСТВО

Чл. 86. (1) Движими паметници на културата - културни ценности и движими паметници на културата - национално богатство, и техни точни копия могат да бъдат изнасяни от територията на страната:

1. при извършена сделка с чуждестранно физическо или юридическо лице по реда на този закон;

2. за представяне пред чуждестранна публика;

3. за експертизи, изследвания, консервация и реставрация.

(2) Условието и редът за допускане на износ или временно изнасяне на движими паметници - културни ценности, и временно изнасяне на движими паметници - национално богатство, се определят в наредба, приета от Министерския съвет по предложение на министъра на културата и министъра на финансите.

Чл. 87. (1) Износът и временното изнасяне от страната на движими паметници - културни ценности, подлежи на разрешителен режим.

(2) Разрешението се издава по искане на заинтересуваното лице при условия, определени в наредбата по чл. 86, ал. 2.

(3) Разрешението по ал. 1 се издава от директора на НЦМГИИ в двуседмичен срок от постъпване на искането.

(4) Отказът за издаване на разрешение се мотивира и подлежи на обжалване по реда на Закона за административното производство.

Чл. 88. (1) Не се допуска износ на движими паметници - национално богатство.

(2) Временното изнасяне на движими паметници – национално богатство, се допуска за срокове, определени с наредбата по чл. 86, ал. 2, с разрешение на министъра на културата.

ГЛАВА СЕДМА

АДМИНИСТРАТИВНО-НАКАЗАТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Чл. 89. (1) Който в нарушение на чл. 13 извършва археологическо проучване без разрешение, се наказва с глоба от 2000 до 6000 лв., а юридическите лица - с имуществена санкция от 6000 до 12 000 лв.

(2) При повторно нарушение по ал. 1 глобата, а за юридическите лица - имуществената санкция, се удвоява.

Чл. 90. Който в нарушение на разпоредбите на чл. 18 не уведоми незабавно съответните органи за откриването или намирането на паметник на културата, ако

деянието не съставлява престъпление, се наказва с глоба от 2000 до 6000 лв., а юридическите лица - с имуществена санкция от 6000 до 12 000 лв.

Чл. 91. Който в нарушение на разпоредбите на чл. 26, ал. 1 и 2 не спре веднага работата и не уведоми съответните органи, се наказва с глоба от 2000 до 6000 лв., а юридическите лица - с имуществена санкция от 6000 до 12 000 лв.

Чл. 92. Който в нарушение на разпоредбите на чл. 29 не съобщи за повреди върху паметник на културата, се наказва с глоба, а юридическите лица - с имуществена санкция от 2000 до 6000 лв.

Чл. 93. Длъжностно лице, което в нарушение на разпоредбите на чл. 47 не осигури и/или не поддържа необходимите условия за физическото запазване на движимите паметници на културата, се наказва с глоба от 500 до 1000 лв.

Чл. 94. Длъжностно лице, което в нарушение на чл. 48 не осигури полева консервация на движим паметник на културата, се наказва с глоба от 500 до 1000 лв.

Чл. 95. Който изработи или възложи изработването на копие на паметник на културата в нарушение на разпоредбите глава четвърта, на раздел II, се наказва с глоба от 1000 до 5000 лв., а юридическите лица - с имуществена санкция от 5000 до 10 000 лв.

Чл. 96. Който в нарушение на чл. 73 не осигури достъп до недвижим паметник на културата на представители на органите по чл. 11, т. 1 и 2 и изпълнителите на специализираните дейности, се наказва с глоба, а юридическите лица - с имуществена санкция от 500 до 1000 лв.

Чл. 97. Който изнесе паметник на културата в нарушение на разпоредбите на чл. 86, 87 и 88, се наказва с глоба от 2000 до 6000 лв., а юридическите лица - с имуществена санкция от 6000 до 12 000 лв.

Чл. 98. (1) Актовете за установяване на нарушенията се съставят от директора на НЦМГИИ или от упълномощено от него длъжностно лице - за движимите паметници на културата, и от директора на НИПК или от упълномощено от него длъжностно лице - за недвижимите паметници на културата. Наказателните постановления се издават от министъра на културата.

(2) Установяването на нарушенията, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 1. По смисъла на този закон:

1. “Значима наличност на движими паметници на културата“ е присъствието на многократно повтарящи се качествени образци на тези паметници.

2. “Движими паметници - културни ценности“ са предмети с културно предназначение, представляващи исторически, художествен или археологичен интерес, които влизат в една от категориите съгласно приложението.

3. “Движими паметници - национално богатство“ са движими паметници на културата, които представляват значителен интерес за националното наследство от историческа, художествена или археологическа гледна точка.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. Съществуващите до влизането в сила на този закон държавни и общински художествени галерии, които извършват присъща на музей дейност, са специализирани музеи по изкуствата.

§ 3. В шестмесечен срок от влизането в сила на закона:

1. Министърът на културата издава предвидените в него наредби.
2. Министерският съвет приема наредбите по чл. 9, ал. 2, чл. 13, ал. 5, чл. 17, ал. 2, чл. 61, 85 и чл. 86, ал. 2.

§ 4. В Наказателния кодекс (обн., ДВ, бр. 26 от 1968 г.; попр., бр. 29 от 1968 г.; попр., бр. 29 от 1968 г.; изм. и доп., бр. 92 от 1969 г., бр. 26 и 27 от 1973 г., бр. 89 от 1974 г., бр. 95 от 1975 г., бр. 3 от 1977 г., бр. 54 от 1978 г., бр. 89 от 1979 г., бр. 28 от 1982 г., попр., бр. 31 от 1982 г.; изм. и доп., бр. 44 от 1984 г., бр. 41 и 79 от 1985 г.; попр., бр. 80 от 1985 г.; изм. и доп., бр. 89 от 1986 г.; попр., бр. 90 от 1986 г.; изм. и доп., бр. 37, 91 и 99 от 1989 г., бр. 10, 31 и 81 от 1990 г., бр. 1 и 86 от 1991 г.; попр., бр. 90 от 1991 г.; изм. и доп., бр. 105 от 1991 г., бр. 54 от 1992 г., бр. 10 от 1993 г., бр. 50 от 1995 г.; Решение № 19 от 1995 г. на Конституционния съд - бр. 97 от 1995 г.; изм. и доп., бр. 102 от 1995 г., бр. 107 от 1996 г., бр. 62 и 85 от 1997 г.; Решение № 19 на Конституционния съд от 1997 г. - бр. 120 от 1997 г.; изм. и доп., бр. 83, 85, 132, 133 и 153 от 1998 г., бр. 7, 51 и 81 от 1999 г., бр. 21 и 51 от 2000 г.; Решение № 14 на Конституционния съд от 2000 г. - бр. 98 от 2000 г.; изм. и доп., бр. 41 и 101 от 2001 г. и бр. 45 от 2002 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 208:
  - а) в ал. 1 думите ”в продължение на две седмици” се заменят с “незабавно”, а думите ”от два до двадесет лева“ се заменят с “от две хиляди до дванадесет хиляди лева”;
  - б) в ал. 2 думите “до две години или с глоба от пет до петдесет лева” се заменят с “до шест години или с глоба от две хиляди до дванадесет хиляди лева”;
  - в) алинея 3 се изменя така:

“(3) Ако съкровището е в особено големи размери, наказанието по ал. 1 е лишаване от свобода до пет години или глоба от пет хиляди до петнадесет хиляди лева, а по ал. 2 - лишаване от свобода от три до десет години или глоба от пет до петнадесет хиляди лева”.
2. В чл. 278:
  - а) в ал. 1 думите “до тридесет лева” се заменят с “от две хиляди до дванадесет хиляди лева”;
  - б) в ал. 2 думите “до петдесет“ се заменят с “от две хиляди до дванадесет хиляди лева”;
  - в) в ал. 3 думите ”до петдесет лева” се заменят с “от пет хиляди до двадесет хиляди лева“;
  - г) в ал. 4 думите “до двадесет лева“ се заменят с “от пет до двадесет хиляди лева”;
  - д) в ал. 5 думите “до петдесет лева; по ал. 2 и 3 - лишаване от свобода от две до шест години и глоба до сто лева; по ал. 4 - лишаване от свобода от една до три години и глоба до петдесет лева” се заменят с “до петдесет хиляди лева; по ал. 2 и 3 – лишаване от свобода от две до шест години и глоба от двадесет до петдесет хиляди лева; по ал. 4 – лишаване от свобода от една до три години и глоба от двадесет до петдесет хиляди лева”.

3. В чл. 278б думите “до тридесет лева” се заменят с “от пет до двадесет и пет хиляди лева”.

§ 5. Член 31 от Закона за държавната собственост (Обн., ДВ, бр. 44 от 1996г.; изм. и доп., бр. 104 от 1996 г., бр. 55, 61 и 117 от 1997 г.; изм. и доп., бр. 93 и 124 от 1998 г., изм., бр. 67 от 1999 г., бр. 9, 12, 26 и 57 от 2000 г., бр. 1 от 2001 г.; Решение № 7 на Конституционния съд от 2001 г. - бр. 38 от 2001 г.; изм., бр. 45 от 2002 г.) се изменя така:

“Чл. 31. Недвижими имоти и движими вещи - паметници на културата, държавна собственост, се управляват и ползват при спазване режимите на опазване на паметника, установени по реда на Закона за паметниците на културата. Предоставянето на правото на управление и ползване се извършва със съгласието на министъра на културата.”

§ 6. Член 20 от Закона за общинската собственост (обн., ДВ, бр. 44 от 1996 г.; изм. и доп., бр. 104 от 1996 г., бр. 55 от 1997 г., бр. 22 и 93 от 1998 г., бр. 23, 56, 64, 67, 69 и 96 от 1999 г., бр. 26 от 2000 г. и бр. 34 от 2001 г.) се изменя така:

“Чл. 20 Недвижими имоти и движими вещи - паметници на културата, общинска собственост, се управляват и ползват при спазване режимите на опазване на паметника, установени по реда на Закона за паметниците на културата.”

§ 7. Този закон отменя Закона за паметниците на културата и музеите (обн., ДВ, бр. 29 от 1969 г., изм. и доп., бр. 29 от 1973 г., бр. 36 от 1979 г., бр. 87 от 1980 г., бр. 102 от 1981 г., бр. 45 от 1984 г., бр. 45 от 1989 г., бр. 10 и 14 от 1990 г., бр. 112 от 1995 г.; Решение № 5 на Конституционния съд от 1996 г. – бр. 31 от 1996 г.; изм. и доп., бр. 44 от 1996 г., бр. 117 от 1997 г., бр. 153 от 1998 г., и бр. 50 от 1999 г.).

§ 8. Законът влиза в сила един месец след обнародването му в “Държавен вестник”

Законът е приет от XXXIX Народно събрание на ..... 2002 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ:**

(Огнян Герджиков).

Приложение № 1 към чл.6 8, ал. 2, т. 1

№ по ред	Наименование на резервата	Землище/ Община	Вид на резервата	Вид на документа	№ на документа	Дата
1	2	3	4	5	6	7
1.	Част от Велико Търново и с. Арбанаси	Велико Търново с. Арбанаси	Архитектурен и археологически	Постановление на МС Наредба	6 15	10.02.1966 г. (ДВ, бр. 20 от 1980 г.).
2.	Старинната част на Пловдив	Пловдив	Археологически, архитектурен, урбанизъм и културен пейзаж	Постановление на МС Разпореждане на МС Наредба	143 418 20	22.05.1956 г. 1968 г. (ДВ, бр. 10 от 1981 г.)
3.	Старинната част на Несебър и крайбрежието му	Несебър	Археологически и архитектурно-градоустройствен	Постановление на МС Разпореждане на МС Разпореждане на МС Постановление на МС Постановление на МС Наредба	243 418 88 2 174 8	18.07.1956 г. 1968 г. 01.09.1977 г. от 1979 г. 03.09.1991г.(ДВ, бр. 75 от 1991 г.) (ДВ, бр. 9 от 1981 г.)
4.	Територията на Вътрешния град на Плиска, включена в каменната крепостна стена	Плиска Територията на Вътрешния град на Плиска, включена в каменната крепостна стена	Историко-археологически	Постановление на МС Наредба	161 22	05.08.1958 г. (ДВ, бр. 70 от 1958 г.) (ДВ, бр. 14 от 1981 г.)
5.	Територията на стария град Преслав (Вътрешния и Външния град)	Преслав	Историко-археологически	Постановление на МС Наредба	161 22	05.08.1958 г. (ДВ, бр. 70 от 1958 г.) (ДВ, бр. 14 от 1981 г.)

6.	Районът източно от с. Мадара	с. Мадара	Историко-археологически	Постановление на МС	161	05.08.1958г. (ДВ, бр. 70 от 1958 г.)
				Наредба	22	(ДВ, бр. 14 от 1981 г.)
7.	Мелник - Роженски манастир	Мелник, с. Рожен и Роженския манастир, област Благоевград	Архитектурно-художествен и историко-археологически	Решение на Държавния комитет по строителство и архитектура	152	07.07.1964г. (ДВ, бр. 65 от 1964 г.)
				Разпореждане на МС	139	15.06.1968 г.
				Разпореждане на МС	88	01.09.1977 г.
				Постановление на МС	2	11.01.1979 г.
8..	Теренът на античния град в гр. Хисар, ограден с крепостната стена	Хисаря, област Пловдив	Археологически	Решение на МС	199	19.11.1976 г. (ДВ, бр. 97 от 1976 г.)
9.	Скалните църкви при с. Иваново и принадлежащият им терен	с. Иваново, област Русе	Археологически и художествен	Решение на Комитета за изкуство и култура		30.03.1965 г. (ДВ, бр. 84 от 1965 г.)
				Решение на МС	953	04.11.1997г.
10.	Средновековният град Червен и принадлежащият му терен	гр. Червен, област Русе	Археологически	Решение на Комитета за изкуство и култура		30.03.1965г. (ДВ, бр. 84 от 1965 г.)
				Решение на МС	953	04.11.1997 г.
11.	Пещерата “Орлова чука” и принадлежащият ѝ терен	с. Пепелина, област Русе	Археологически	Решение на Комитета за изкуство и култура		30.03.1965г. (ДВ, бр. 84 от 1965 г.)
				Решение на МС	953	04.11.1997 г.
12.	Средновековната крепост “Хисаря” и част от квартал “Вароша”	Ловеч	Археологически и архитектурен	Разпореждане на МС	364	24.09.1968г.
				Наредба	10	(ДВ, бр. 73 от 1978 г.)

13.	Останки на античния град Марцианополис край с. Река Девня	с. Река Девня, област Варна	Археологически	Заповед на министъра на архитектурата и благоустройството Наредба	2698 4	28.12.1968г. (ДВ, бр. 43 от 1977 г.)
14.	Територията на античния град Никополис ад Иструм и принадлежащият му терен	с. Никюп, област Велико Търново	Археологически	Решение на Комитета за изкуство и култура		(ДВ, бр. 24 от 1969 г.)
15.	Територията на тракийския и античния град Кабиле	с. Кабиле, област Ямбол	Археологически	Решение на Комитета за изкуство и култура		(ДВ, бр. 24 от 1969 г.)
16.	Древното селище “Дуросторум-Дръстър”	Силистра	Археологически	Разпореждане на Бюрото на МС Наредба	627 1	28.12.1971 г. (ДВ, бр. 44 от 1976 г.)
17.	Територията на античния град Одесос-Варна	Варна	Археологически	Разпореждане на Бюрото на МС Инструкция	76 1	21.05.1974 г. (ДВ, бр. 83 от 1975 г.)
18.	Площите на антична Сердика и средновековния Средец	София	Археологически	Постановление на МС Наредба	36 2	01.06.1976 г. (ДВ, бр. 47 от 1976 г.) (ДВ, бр. 11 от 1977 г.)
19.	Античният и средновековният град Пауталия-Велбъжд в центъра на Кюстендил	Кюстендил	Архитектурен и археологически	Разпореждане на Бюрото на МС Наредба	16 7	21.02.1977г. (ДВ, бр. 18 от 1977 г.) (ДВ, бр. 7 от 1977 г.)
20.	Територията на античния и средновековния град “Августа Траяна-Верея” в центъра на Стара Загора	Стара Загора	Археологически	Разпореждане на Бюрото на МС Наредба	94 14	27.09.1977г. (ДВ, бр. 82 от 1977 г.) (ДВ, бр. 43 от 1978 г.)

21.	Античната крепост "Августа" в м. Калето	с. Хърлец, област Враца	Археологически	Разпореждане на Бюрото на МС	14	25.06.1984 г.
22.	Античният комплекс "Абритус"	Разград	Археологически	Разпореждане на МС	193	03.12.1984 г.
23.	Територията на античния и средновековния град "Деултум-Дебелт"	с. Дебелт, област Бургас	Археологически	Разпореждане на МС	9	28.07.1988 г. (ДВ, бр. 64 от 1988 г.)
24.	Местността "Сборяново" и територията между селата Малък Поровец и Свещаре	с. Малък Поровец и с. Свещаре, област Разград	Историко-археологически	Разпореждане на МС	19	08.12.1988 г. (ДВ, бр. 96 от 1988 г.)
25.	Местността "Яйлата"	Каварна, област Добрич	Археологически	Разпореждане на МС	1	07.02.1989 г. (ДВ, бр. 14 от 1989 г.)
26.	Територията на островите "Св.Иван" и "Св.Петър" и принадлежащата им акватория при Созопол	Островите "Св.Иван" и "Св.Петър" – при Созопол, общ.ина Созопол, област Бургас	Археологически	Разпореждане на МС	36	21.11.2001 г.
27.	Територията на античния град "Улпия-Ескус"	с. Гиген, община Гулянци, областта Плевен	Археологически	Разпореждане на МС	37	21.11.2001 г.

**Приложение към § 1, т. 2
от Допълнителната разпоредба**

Категория 1:

Археологически предмети, датиращи от повече от 100 години, представляващи стоки, получени от:

- земни и подводни разкопки и открития;
- археологически места;
- археологични колекции.

Категория 2:

Елементи, които са съставна част от художествени, исторически или религиозни паметници и произхождат от разчленяването на последните, датиращи от повече от 100 години.

Категория 3:

- а) картини и рисунки, изработени изцяло на ръка, на всякакъв вид основа и от всякакъв материал, освен тези, посочени в буква "б"⁽¹⁾ или в категория 4;
- б) акварели, гваш и пастели, изпълнени изцяло на ръка, на всякаква основа⁽¹⁾

Категория 4:

Мозайки, освен тези, които попадат в категория 1 или 2, и рисунки, изпълнени изцяло на ръка, на всякаква основа и от всякакъв материал.

Категория 5:

Гравюри, щампи, оригинални клишета и литографии и съответните им матрици, както и оригинални афиши (1) (3).

Категория 6:

Оригинални пластични произведения или скулптури и копия, получени по същия начин като оригинала (1), освен тези, които попадат в категория 1.

Категория 7:

Фотографии, филми и техните негативи (1).

Категория 8:

Инкунабули и ръкописи, включително географски карти и музикални партитури, отделно или в колекции (1)(4).

Категория 9:

Книги, датиращи от повече от 100 години, отделно или в колекция

Категория 10:

Печатни географски карти, датиращи на повече от 200 години.

Категория 11:

Всякакъв вид архиви, съдържащи елементи на повече от 50 години, независимо от основата.

Категория 12:

- а) колекции (2) и образци от колекции по зоология, ботаника, минералогия, анатомия;
- б) колекции (2) от исторически, палеонтоложки, етнографски или нумизматичен интерес.

Категория 13:

Транспортни средства на повече от 75 години (представени самостоятелно).

Категория 14:

Други антични предмети, неописани в категории 1-13.

- а) на възраст между 50 и 100 години:

1. играчки, игри;
  2. стъклария;
  3. бижутерия
  4. мебели и предмети за обзавеждане;
  5. оптически, фотографски или кинематографски инструменти   музикални инструменти;
  6. часовници ;
  7. дървени изделия;
  8. керамика;
  9. художествен текстил;
  10. килими;
  11. тапети;
  12. оръжия;
- б) на възраст над 100 години.

Обяснителни бележки:

1. На повече от 50 години и непринадлежащи на своите автори.
2. Предмети за колекции по смисъла на позиция 9705 от Митническата тарифа са тези, които притежават необходимите качества, за да бъдат приети в дадена колекция, т.е. предметите, които са относително редки, обикновено не се използват според тяхното първоначално предназначение, обект са на специални сделки извън обикновената търговия на подобни използвани предмети и имат висока стойност.
3. Пощенските картички спадат към тази категория.
4. Книгите, съдържащи ръкописни анотации, с изключение на посвещенията, се считат за ръкописи и се причисляват към категория 8.

М О Т И В И

към проекта на Закон за паметниците на културата

Паметниците на културата на Република България и тяхната роля за съхраняване на националната културна идентичност са съществен фактор в усилията за устойчиво развитие на страната. Те са и неоспорими свидетелства за принадлежността ни към европейското културно пространство.

Стратегически важен елемент в реализирането на националната културна политика е стабилизирането и усъвършенстването на институциите за закрила и популяризиране на паметниците на културата. Това е постоянна задача, която е особено актуална поради настъпилите съществени изменения в обществените отношения и структури на културната практика на страната: появата на нови форми на собственост, нови правни субекти, имащи отношение към паметниците на културата, възможности за реализиране на лична инициатива в тази сфера. Същевременно разширяването на европейското публично пространство, както и предстоящото ни приобщаване към обединена Европа задължително изисква синхронизиране на законовата уредба в сферата на опазване паметниците на културата и в съответствие с Решение № 392 на Министерския съвет от 2002 г.

Проектът на Закон за паметниците на културата е в съответствие с европейското право и поетите в процеса на преговорите с Европейския съюз ангажименти по глава 25 “Митнически съюз”.

Въпреки поредицата изменения и допълнения, действащият Закон за паметниците на културата и музеите е недостатъчен и неадекватен на променената обществена среда. Той не съдържа механизми и съвременни норми за опазване на паметниците на културата, условията и стимулите за активизиране на частната инициатива в тази област, както и принципите за осигуряване на хармонизацията с европейското законодателство.

Предлаганият проект на Закон за паметниците на културата създава нова нормативна уредба за регламентиране на институциите като публични културни и научни организации, чието предназначение е да опазят, както и да гарантират достъпа на обществото до паметниците на културата.

Нормите на законопроекта позволяват реализирането на няколко основни принципа:

децентрализация на институциите чрез определяне на структури с конкретни функции и диференцирани правомощия при осъществяване на дейността по опазване паметниците на културата;

- равнопоставеност между институциите, ангажирани с опазването на паметниците на културата;

- съобразяване със съвременните изисквания за провеждане на основните дейности по опазване на паметниците на културата;

- коректни взаимоотношения между институциите и другите юридически и физически лица във връзка с опазването, популяризирането и разпространението на паметниците на културата;

- условия и ред, насочени към предотвратяване на престъпления, свързани с унищожаването на паметници на културата и с незаконния им износ;

- образователната мисия на институциите при формиране на ценностната система на подрастващите поколения;

- въвеждане на основни понятия и механизми, синхронизирани с европейското законодателство.

Законопроектът логично продължава и обогатява българската законодателна традиция в областта на опазване на паметниците на културата, която е една от най-старите в Европа. Той демонстрира една нова философия за ролята и значението на паметниците на културата, приобщава обществото и отделната личност към културно-историческата памет на нацията като гаранция за опазване на нейната идентичност.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(Симеон Сакскобургготски)